

שמעתא למיקתא

גליון ע"ג / פרי נצבים - וילך / ה'תשע"א
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

העושה סוכה עליו לבנותה בעצמו

א. בניית הסוכה מצוה או הכשר מצוה. ב. מצוה בו יותר מבשלוהו. ג. בהכנה דמצוה. ד. בבניית הסוכה.

א. בניית הסוכה מצוה או הכשר מצוה

כתב **השאלות** (שאלתא קסט אות א) "מחייבין בית ישראל למעבד מטללתא ומיתב בה שבעה יומי דכתיב "חג הסוכות תעשה לך ז' ימים", וכתבי (שם כג. מב) "בסכות תשבו ז' ימים", ע"כ. מבואר מדבריו דאף עשיית הסוכה מצוה היא. וכן משמע **ביראים** (סי' תכא) דכתב "תשבו ז' ימים" פ"י **עשו סכך ושבו תחתיו ז' ימים**. וכן מבואר **ברש"י** (מכות ת. ד"ה השתא נמי). ועיין **ברמב"ן** (מצוה קסט).

ועיין **בערוך לור** (מכות ה. על רש"י ד"ה השתא) שביאר שעשיית הסוכה נחשבת למצוה משום דהתורה צותה העשייה כדכתיב חג הסוכות 'תעשה לך' דהיינו העשיה ולא הישיבה, ע"כ. וכ"כ **העמק שאלה** (שם אות א) דבניית הסוכה יש בה מצוה כי הכנה זו כתיבא בתורה וחשובה משאר הכנות דמצות שאינן כתובין בתורה כגון אגידת לולב. ועיינ"ש שכתב דאע"פ שמפרש רבא בגמ' "ישיבת סוכה עלי קונם" ולא קאי 'עשיית סוכה עלי קונם' משמע דדוקא ישיבה היא המצוה עצמה ולא העשייה, הלא קשיא שזה לא זה נקרא נשבע לבטל את המצוה מאחר שאין עשייה עיקר המצוה אלא הישיבה, וכמבואר **בר"ך** (נדרים ת. ד"ה הא קמ"ל).

וכן דעת **האבני"ז** (סי' תנ"א אות י), ודחה דברי בעל **החלק יואב** החולק ע"ז. [ועיין מש"כ שם בסי' תפ"א (אות ה)]. וכן נקטו **המהרצ"ח** (מכות שם) ו**הבנין שלמה** (סי' מג ד"ה ואין לתמוה וד"ה וראיתי בשאלות) [ועיינ"ש (סי' מח ד"ה ולענין מש"כ) שכתב שי"ל דסוכה עיקר המצוה הישיבה ולא העשייה. וכן בסי' כ"ז (ד"ה ולענין דיו הגאונים) כתב שעשיית המצוה לאו מצוה בפני"ע היא ועיקר מצוה נגמרת באכילה ודמי לסוכה דאין מברכין על עשייתה כיון דעשייתה לאו גמר מצותה, ועיין עוד שם (סי' מד ד"ה באופן אחר)].

אולם דעת **הרמב"ם בתשובה** (פאר הדור סי' נא), וכן משמע מדבריו בספר המצות (עשה קסט) שעשיית הסוכה היא מכשיר ולא מצוה. וכן דעת **המהר"ח אור זרוע** (סי' יא) ו**הרשב"ש** (סי' א ד"ה ומדבר זה יצא, וסי' שלד ד"ה ואפי' בנשבע), וכן משמע **מהחינוך** (מצוה שכה) ו**מהסמ"ק** (מצוה צג). וכ"כ **החת"ס** (יו"ד ס"ט רעא ד"ה וכעין) דסוכה כתיב בה "תשבו" ואין העשייה מן המצוה.

וכן נראה דעת **הביאור הלכה** (סי' תרנ"ו ס"ה אפי' מצוה עוברת) דלפי השי"ס דילן אין עשיית הסוכה מצוה. וכן **המנחת אלעזר** (ח"ד סי' נה ד"ה והנה נפלאותי) תלה דבר זה במחלוקת הבבלי והירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג). ואע"פ דאפשר היה לברך שהחיינו בזמן עשיית הסוכה אין ראייה, דהנה **הח"א** (ככל ו אות ג מהל' שבת) כתב שמהני קידוש מבעו"י אע"פ שעדיין לא הגיע זמן החיוב דאורייתא דזה דומה לסי' תרמ"א כשברך שהחיינו בשעת עשיית הסוכה א"צ לברך זמן על יו"ט אע"פ שלא הגיע הזמן עדיין כיון שהסוכה היא מחמת החג. ועיין **במקראי קדש** (סוכות ח"א סי' כה).

ב. מצוה בו יותר מבשלוהו

מענה יש לומר דלפי הסוברים דעשיית הסוכה הוי מצוה, ודאי אם יכול לעשות הסוכה בעצמו עדיף דהרי "מצוה בו יותר מבשלוהו", וכ"כ **העמק שאלה** (שם) ו**הבנין שלמה** (שם). אולם אם נאמר דעשיית הסוכה אינו אלא הכשר מצוה צ"ע אם אמרינן ככה"ג דעדיף שיבנה אותה בעצמו ולא ע"י שליח.

והנה הכשר מצוה שאי אפשר בלעדו נחשב כחלק מגוף המצוה וכעוסק בגוף המצוה דמי וכמ"ש **בטורי אבן** (חגיגה ב. ד"ה לישא שפחה), וכ"כ **הקהילות יעקב** (ביצה טו ו) בדעת **תוס'** (תבחים צז). ועיין **בלהורות נתן** (ח"ב סי' ל אות ה) ו**נדבר יהושע** (ח"א סי' ג ס"ק ב). ולפי"ז י"ל דאיכא מצוה בו יותר ככה"ג, אלא שסברא זו אינה שייכת לענין סוכה, כי אפשר בלעדי עשיית הסוכה, וכגון שמצאה סוכה בנויה, עיינ"ש בטורי אבן. [ועיין עוד בבית **האוצר** (מע' א כלא א אות ה באד"ה דע) שמעשה ההכשר שהאדם עושהו עבור מצוה הנה הוא הכשר המצוה ונעשה ע"י כן מצוה. וכן משמע קצת **במאירי** (ברכות ת. ד"ה כל העושה) שהרי כתב דכל העושה דבר ע"ד שבסבת אותו דבר תתקיים מצוה הרי הוא כמי שעשה מצוה שכן האוכל ושותה בטי' כדי שיוכל להתענות בטי' הרי אכילתו נחשבת למצות תענית והרי הוא כמו שהתענה בטי' ובי, ע"כ].

ג. בהכנה דמצוה

ולכאורה יש להביא ראייה דאף על הכנה דמצוה אמרינן ד"מצוה בו יותר מבשלוהו", דהרי במסכת קידושין (מא.) אמרו האי כללא על קדושי אשה, ומבואר **ברא"ש** (כתובות סי' יב) דקידושין הוי הכשר מצוה וכן משמע מהגמ' במועד **קטן** (יח.) וכן דעת **הלבוש** (אה"ע סי' לד אות א) ו**הבאר שבע** (סי' מט). וא"כ מוכח דאף ככה"ג אמרינן דעדיף שיעוסק במצוה בגופיה, ואף **להרמב"ם** (אישות פ"ג) ודעימיה הסוברים דקידושין הוי מצוה מ"מ אפשר דאינם חולקים בזה. [ובעמק **שאלה** (שאלתא קסה סוף אות ב) כתב שמדברי הגמ' בקדושין שם יש ראייה לדברי הרמב"ם שקידושין הוי מצוה ואע"פ שגם על הכנה דמצוה נאי כלל זה היינו דוקא בהכנה המפורשת בתורה כמו הכנת שבת שכתוב בתורה והכינו את אשר יביאין].

וכן נראה **מהשו"ע** (סי' תס"ג ב) שכתב ד"הרא"ש היה משתדל במצת מצוה, ועומד על עשייתה ומזרו העוסקים ומסייע בהן בעריכתן, וכן ראוי לכל אדם לעשות, להטפל הוא בעצמו במצוה, ועיין **במ"א** (שם ס"ק א) דהיינו כי מצוה בו יותר מבשלוהו, וכ"כ **המ"ב** (שם ס"ק א). [ועיין מה שהקשה על זה בתורה **תמימה** (דברים פ"ט ו פ"י ג). אולם עיין **בבנין שלמה** (סי' כ ד"ה ולענין דיו הגאונים) ו**בעמק שאלה** הנ"ל ששמירת המצות הוי הכנה הכתובה בתורה וע"כ נחשבת למצוה]. וכן מבואר **בפתחי תשובה** (יו"ד סי' רסה אות טז) דאמרינן "מצוה בו..." בענין סעודת ברית מילה [אולם עיין **בתוספת שבת** (סי' דט). ועיין עוד בדעת **קדשים** (סי' רפ"ט ס"ק ב) שכתב שאין משום מצוה בו וכו', בקביעות מזוזה, וכבר הארכנו בסי' בגליון ג' דאין המצוה אלא לדור בבית שיש בה מזוזה וכדמוכח נמי בדעת **קדושים** (סי' רפ"ח על ס"ז ז"א)].

ד. בבניית הסוכה

ולפי"ז אף לסוברים שאין מצוה בבניית הסוכה מ"מ יש מצוה בו יותר מבשלוהו בבנייתה. שוב העירוני **שבעל הקהילות יעקב** (הליכות והנהגות עמ' פ"א) "סחב את הסכך לסוכה בעצמו, ולא נתן בשום אופן לעזור לו ואמר מצוה בו יותר מבשלוהו". וכן **בכה"ח** (סי' תרכ"א אות י"א) כתב שמצוה לעשות סוכתו בידו על דעת שאמרו מצוה בו יותר מבשלוהו, וכ"ש מצוה זו שיש בה זכר ליציאת מצרים, וע"כ אם אפשר יש לעשות כל הסכך בידו כי הוא עיקר המצוה, ודו"ק.

מסקנא דדינא-

העולה לדינא, א' י"א שמלבד מצות אכילה בסוכה יש מצוה מן התורה בבניית הסוכה. ויש סוברים שאין זה מצוה ממש אלא הכנה למצוה, וכן עיקר. ב' אף לסוברים שאין מצוה ממש בבניית סוכה מ"מ אמרינן מצוה בו יותר מבשלוהו, וע"כ עדיף שישענה בעצמו ולא ע"י שליח, ועל כל פנים יניח הסכך בידו כי הוא עיקר בניית הסוכה.

העושה מעשה לסימן טוב

האם יש לו לחוש משום ניוחש

אמרינן **בהוריות** (י"ב ע"א) ת"ר אין מושחים את המלכים אלא על המעיין כדי שתמשך מלכותם, שנאמר ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם וגו' והורדתם אותו אל הגיחון. אמר רבי אמי האי מאן דבעי מידע אי מסיק שתיה אי לא, נתלי שרגא בעשרה יומי שבין ראש השנה ליום הכיפורים בביתא דלא נשיב זיקא, אי משיך נהוריה נידע דמסיק שתיה. ומאן דבעי למיעבד עיסקא ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח, לירבי תרנגולתא, אי שמין ושפר מצלח. האי מאן דבעי למיפק לאורחא ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא, ניקום בביתא דחברא אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא. ולאו מילתא היא דילמא חלש דעתיה ומיתרע מזליה. אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, לעולם יהא רגיל למחזי י"ג למילל] בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי.

והנה יל"ע אמאי לא אסרינן בכל הני משום ניוחש, וכדאמרינן **בסנהדרין** (ס"ה ע"ב) מנחש זה האומר פתו נפלה מפיו, מקלו נפלה מידו, בנו קורא לו מאחוריו, עורב קורא לו, צבי הפסיקו בדרך, נחש מימינו ושועל משמאלו. אל תתחיל ב', שחורת הוא, ראש חודש הוא, מוצאי שבת הוא [ופרש"י פתו נפלה מפיו - צריך לראו היום מהיקו. נחש מימינו או שועל משמאלו - סימן רע לו. צבי הפסיקו בדרך - שחיה הולך מזרח למערב והצבי הולך מצפון לדרום והפסיק דרכו. אל תתחיל ב' - כשבא גבאי לבנות מס ממנו או קיצת העיר אומר לו בבקשה אל תתחיל בי להיות ראשון דבר הפסד שסימן רע הוא לו. ת"ר לא תנחשו ולא תענונו אלו המנחשים בחולדה בעופות ובדגים.

ובמהרש"א כתב לבאר בדקדוק דברי הגמ' דמטיקרא קאמר האי מאן דבעי למידע אי מסיק שתיה אי לא, ובעשיה לא קאמר אלא החלוקה הראשונה דאי משיך נהורא מסיק שתיה, ולא קאמר החלוקה השניה אי לא משיך נהורא. וכן הוא בשאר הדברים שם.

וביאר הדטוב ממנו יתברך הוא, אבל הרע איתן יורד מהשמים אלא ענוש של אדם הוא מסלק מידת טובו יתברך מעצמו, ולזה הטוב הבא ממנו יתברך הוא בהחלט, כמ"ש לא יצאה מידה טובה מפי הקב"ה וחזרה, אבל הרע אינו בא בהחלט כי אפשר שישתנה. ולזה היותן סימן לעצמו לטובה אין זה ניוחש אלא סימן טוב שיבא לו ממנו יתברך, אבל היותן לעצמו סימן לרעה הרי זה ניוחש, שתולה שיבא הדבר בהחלט, ואינו כן דברמחש שמאי אפשר שישתנה. כל הני דאסרינן בסנהדרין משום ניוחש, הן ניוחש לרעה, וע"כ אסור משום ניוחש.

והא דקאמר הכא האי מאן דבעי למידע אי מסיק שתא אי לא, אינו ר"ל אי לא מסיק שתא, אלא דאי לא משיך נהורא לא ידע אי מסיק אי לא, וע"כ במעשה לא קאמר אי לא משיך נהורא, וע"כ אין בזה משום ניוחש וכן באר דברי.

וזהו דקאמר אביי השתא דאמרת דמה שיתיל בו האדם סימן לטובה לית ביה משום ניוחש, לעולם יהא אדם רגיל וכו'. ע"כ.

ואכתי יש לחלק בעיקר הדבר בין דברי ר' אמי לדברי אביי, דבדברי ר' אמי איכא עשיית מעשה שיע"פ ותוצאותיו ידע האדם את העתיד, והוא ממש דומיא דניחוש דע"פ איזה דבר שקרה מנחש הוא את העתיד. משא"כ בדברי אביי דאינו ניוחש העתיד ע"פ מעשה שקרה או יקרה, אלא עשיית מעשה לסימן טוב.

ובמרדכי [ריש יומא] הביא משמיה דתשובת הגאונים בזה"ל: וששחקתם שאנו נוחש נחשות שאנו רגילים ליקח ראשי כבשים בראש השנה, ואוכלים דבש וכל מיני מתיקה ואוכלים טיטני עם בשר שומן, ואוכלין רוביא וזרתי, ושאונו שוחטין תרנגולין בערב יום כפורים למספר בני הבית, ושאונו מסתכלין בצפורים בברכת מאורי האש, ומסילין מים כבוס של הבדלה ורוחצים פיננו. נשיב לכם על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, כי **הניחוש כזה טוב הוא** ורובו מיסוד המקרא ואגדות, על ראשי כבשים שאנו אוכלין כדי שישמענו הקב"ה לטובה ברה"ו וישמינו לראש ולא לזנב, ומה שאנו אוכלין טיטני ובשר שומן ושוחטין דבש וכל מיני מתיקה כדי שתהא השנה הבאה עלינו מתוקה ושמינה, וכתוב כן בספר זורא אכלו משמים ושנו מתתקים, ורוביא הוא פול המצרי אנו אוכלין כדי שירבו נסנינו כרוביא, וכרתי כדי שיכרתו שונאינו וכו'.

ובמהר"ל [באר הגולה באר השני] כתב - בפ"ג הוריות אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל למיכל בריש שתא קרא ורוב" כרתי וסילקא ותמרי. גם זה מצאתי

האם יש מדת חסידות שלא לעשות מלאכת דבר האבד בחול המועד

א. מלאכת דבר האבד בחוה"מ. ב. הותרה או דחויה. ג. להחמיר על עצמו.

א. מלאכת דבר האבד בחוה"מ

מבואר בשו"ע (סי' תקל"ז סעי' א' וסי' תקל"ח סעי' א') דכל שהוא משום דבר האבד מותר לעשות בחול המועד עבורו מעשה אומן, אלא שלא יכוין מלאכתו במועד. אולם מניעת רוח, דהיינו שאין בה הפסד בקרן, אינו בכלל דבר האבד, ואסור לעשות מלאכה עבור זה, כמ"ש המ"ב (סי' תקל"ח סעי' טו). [ועיין בביאור הלכה (רי"ש סי' תקל"ז) שמבואר דהיכא שההפסד אינו ודאי אלא רק אפשרי, שרי לעשות מלאכה עבורו. ועיין עוד בגליון נ"ד בענין גדר של דבר האבד, ואכמ"ל].

ויש להסתפק האם יש "מעלה" שלא לעשות מלאכה במועד אפילו היכא דאיכא היתר משום דבר האבד, שהרי אמרו בירושלמי (הביא המ"ב סי' תקל"ח סעי' א') דכלום אסור לעשות מלאכה בחוה"מ אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגעין בתורה, וא"כ המחמיר על עצמו עבור זה כהוגן הוא עושה, או דלמא כיון שהותרה המלאכה שוב אסור לו להחמיר דנמצא מאבד ממונו.

ב. הותרה או דחויה

ולכאורה תלוי זה בהנידון האם מלאכת חול המועד במקום דבר האבד הותרה או דחויה היא. דאם נאמר דדחויה היא מסתבר דרשאי להחמיר על עצמו, אבל אם הותרה היא אכתי יש להסתפק בזה וכנ"ל.

והנה בחלקת יואב (ח"א דיני אונס ענף ג ד"ה גם זה נ"ל) כתב בפשוט שמלאכת דבר האבד בחוה"מ דחויה היא כמו מכשירי אוכל נפש ביו"ט.

מיהו עיין ברמב"ן (סוף פסקי חוה"מ ד"ה ומכאן אני אומר) שכתב שמלאכת דבר האבד "עשאוה כחול" והתירו לעשות עבורה מלאכה גמורה. משמע שדבר האבד התירו לגמרי והיא בגדר הותרה. וכן נראה מהמ"ב (סי' תקמ"ה סעי' לה) שפסק שבמקום דבר האבד אפילו היכן שאפשר לעשות על ידי שינוי רשאי לעשות כדרכו. ואע"פ שבשער הציון (סי' תקמ"א אות טז) הביא מהמ"ר שבמקום דבר האבד יש לתקן ע"י שינוי מ"מ למעשה לא הביא דבריו במ"ב.

וכן מוכח מהביאור הלכה (סי' תקנד על סעי' כב ד"ה אם אפשר) שכתב שמלאכה משום דבר האבד אפי' במקום דאפשר על ידי עכו"ם רשאי לעשותה בעצמו. ואע"פ שהמ"ב (סי' תקמ"ב סעי' ה) כתב שהיכן שאפשר לעשות ע"י גוי יש לעשות על ידו אפילו דבר האבד. שאני התם דאיירי בענין לשכור פועלים לצורך דבר האבד, וכיון שבכל אופן זקוק למלאכת אחרים ממילא עדיף שיעשה על ידי גוי, וכן מוכח מלשון הלבוש (סי' תקל"ז אות טז) שהוא מקור דברי המ"ב, ודו"ק. ועיין עוד בזה בממ"ג (סי' תקמ"ג סעי' ב).

אלא שאף לדעת המ"ב אין להכניס את עצמו במצב של היתר של דבר האבד כמבואר בשער הציון (סי' תקמ"א אות טז), עיי"ש. [אולם לגבי צורך אוכל נפש מבואר במ"ב (סי' תקל"ג סעי' א) דאף בכה"ג שרי. ויש לעיין האם במקום צורך המועד נמי הדין כן, ואכמ"ל].

מעתה יש לומר דלהרמב"ן אין בזה מעלה שלא לעשות מלאכה וע"כ לכאורה אין רשאי להחמיר, ולפי החלקת יואב לכאורה יש מעלה להחמיר.

ג. להחמיר על עצמו

ולכאורה יש לפשוט דאין בזה מעלה כלל מדברי הב"י (סי' תקל"ט ענף רמז): שהביא בשם הרשב"ם "דישר כח"י המחמיר שלא לקבל מעות מעכו"ם בהלואה שאין בה משכון, ותמה עליו הב"י דמה שחייב גוי לישראל בלא משכון חשוב דבר האבד ולמה יחמיר אדם על עצמו בדבר האבד, ע"כ.

אלא דצ"ע מגמ' במועד קטן (י'): דמביא עובדא דרבינא היה לו עסק שהיה נמכר בששת אלפים, ומ"מ המתין למוכרה אחר חול המועד ומכרה בשתי עשרה אלפים.

ובאמת דכתבו באורחות חיים (לונלי, חוה"מ סוף אות יד) ובספר המנהיג (סי' קי"ז) דהא דרבינא החמיר על עצמו ממת דתבתו חסידות, ואמנם כתבו דמי שבא לידו דבר סחורה רשאי לישא וליתן בצנעה כי סחורה אין בה משום מלאכה, [ועיין בהלכות אלו בשו"ע (סי' תקל"ט)]. וכ"כ בנמק"י (שם ד: ברי"ף) דרבינא החמיר על עצמו ממת דחסידות אלא שכתב שמן הדין היה רשאי למוכרה כי עכשיו נודמנו לו קונים לכל הסחורה ואח"כ היה מצטרף למכרה מעט מעט ויפסיד הרבה.

אולם החידושי הר"ן (שם) פירש שרבינא חשש שלא היתה פרקמטיא האבודה שלא היו הסוחרים עתידין לילך, ע"כ. ולפי' משמע שנדון דידן תלוי במחלוקת הראשונים הנ"ל. אלא דשוב העירוני שאפשר שאף האורחות חיים ודעימיה כתבו כן דוקא לענין פרקמטיא האבודה שיש בה הפסד ברווחים אבל הקרן קיים, משא"כ בדבר שהקרן עצמו אבד, וכמבואר בב"י הנ"ל שמשמע דאין מקום להחמיר בדבר האבד.

מסקנה דדינא -

העולה לדינא, מותר לעשות מלאכת אומן עבוד דבר האבד בחול המועד, ואין במניעת עשיית המלאכה משום מדת חסידות.

שהם תמהים מפני שנראה להם ניחוש, ודבר זה אינו, שאם כן יהיה מעשה אלישע ומעשה ירמיה ענין ניחוש, וזה ירמיה ציוה לברוך בן נריה (ירמיה נ"א) והיה בכלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בכל וגו', וכן ענין אלישע (מלכים ב' י"ג) בהניח זרועו על הקשת ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם, ונאמר שם ויקצוף איש האלקים ויאמר להכות חסם או שש פעמים אל הכית ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה ארם, ולא היה ענין אלישע וירמיה ח"ו ניחוש. והנה דבר זה הוא סימן אות להיות נגמר הדבר. ודבר זה ביאר הרב הגדול הרמב"ן ז"ל המקובל האלקי אשר אליו לבד נגלו תעלומות חכמה וסודי התורה, וכתב בפ' לך לך וז"ל ודע כל גזירת עליונים כאשר תצא הגזירה אל פעל הדמיון תהי' הגזירה מקיימת ע"כ, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואתם כמאמר ירמיה לברוך והיה בכלותך ווגו' וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת ויאמר אלישע ירה ווגו' ולפיכך החזיק הקב"ה לאברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו והבן זה היטב ע"ל הרב הגדול ודברים אלו הם ברורים. ומעתה תדע להבין דברים אלו, כי הדבר הזה הוא חכמה נפלאה לעשות לגזירה עליונה דמיון וסימן למטה, כדי שתצא לפעל הטוב ותהי' מקיימת הגזירה לטוב לכן ראוי לעשות סימן ודמיון כמו שתמצא שעשו הנביאים, וזהו ענין הדמיון שתצא הגזירה לפעל ואז תהי' הגזירה הטובה מתקיימת, ואין בזה ניחוש רק היא הכנה שתצא הגזירה לטובה. והיינו דאמר השתא דאמרת סימנא מילתא, כי הוא מילתא לענין זה שעל ידי סימן תצא הגזירה לפעל הטוב, ודברים אלו נעימים ויקרים מפי וכל הפצאים לישו בהם.

אולם המאירי אזיל בדרך אחרת בביאור דברי הגמ', וז"ל: כשמושחין את המלך היו מושיחין אותו על המעין וסימן טוב שתמשך מלכותו ולא דרך נחש חלילה אלא לעוררו שיתנהג בדרך מעיין אשר יכוב מימיו ולא יתנהג בדרך שיהיה ענינו כאפי' נחלים העובר לשעתו.

הרבה דברים הותרו לפעמים שהם דומים לנחש ולא מדרך נחש חלילה אלא דרך סימן לעורר בו לבבו להנהיגה טובה, והוא שאמרו ליתן על שלחנו בליל ראש השנה קרס"ת קרא רוביא כתיי סלקא תמרי, שהם עינים מהם שגדלים מהר, ומהם שגדלתם עולה הרבה, וכדי שלא ליכשל בהם לעשות דרך נחש תקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה, והוא שאומרים בקרא יקראו זכותינו, וברוביא יבשו צדקותינו, ובכרתי יכרתו ונזאנו ר"ל שונאי הנפש והם העונות, ובסלקא יסתלקו עונינו, ובתמרי יתמו חטאינו וכיוצא באלו וכו'. וידוע שכל זה אינו אלא הערה שאין הדבר תלוי באמירה לבד רק בתשובה ומעשים טובים, אבל הדברים שנושעים בדרך נחש חלילה אין פקפוק באיסורם, והוא שאמר הנה על קצת בני אדם שכשמתחילין בסחורה מגדלין תרנגול על שם אותה סחורה ואם הוא נעשה יפה בוטחים על הצלחתם ושאר דברים הדומים לאלו שהוזכרו, הנה אמר על כלם ולא מילתא היא כלומר ואין ראוי לבטוח על אלו ההבלים ועשייתם אסורה, על הדרך שביארנו בסנהדרין (ס"פ ז) והבוטח בה' חסד יסובבנו. ולמה דהמאירי ס"ל דאף דבר שיש לו האדם סימן לטובה יש בו משום ניחוש, כל שעושהו דרך ניחוש, ודלא כדברי המהרש"א הנ"ל (מיהו פשוט הגמ' משמע דלא אסרינן אלא משום דילמא חלש דעתיה, ולא משום איסור ניחוש).

[כתב ע"י הרב ש.פ. שליט"א]

פניני מוסר

עבודת ימי הסליחות

ד' ימים לאמירת סליחות כקרבן שצריך ביקור ממום - "נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מ"ח אלול ואילך עד יום הכיפורים. הג"ה ומנהג בני אשכנז אינו כן... ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלמי ראש השנה, ואם חל ב"ה ב' או ג' מתחילין מיום א' שבוע שלפניו." (שו"ע ורמ"א סי' תקפ"א ס"א)

"... שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממום ד' ימים קודם הקרבה, ובכל הקרבנות בפרשת פנחס כתיב "והקרבתם עולה" ובר"ה כתיב ועשייתם עולה, ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאילו מקריב את עצמו, ולכן קבעו ד' ימים לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם." (משנה ברוח שם סק"י)

"... בקרבן הביקור הוא לברר אם אמנם כשר וראוי הוא למזבח או פסול וצריכים להחליפו באחר, אבל אם הקרבן האדם עצמו אי"כ הביקור הוא בדיקה גדולה במעשיו באופן שהמכוון שכל מה שפסול יתוקן ויחזור בתשובה בחזרה גמורה ויודיו וקבלה להבא על מנת להיות מוכשר וראוי לקרבן." (ברכת אברהם מאמרים והדרכות, מועדים עמ' קסט)

"ואחרי הדברים האלה בודאי יתעורר הלב למלאות את ימי הסליחות בתורה בתשובה ובתפלה ובהם נזכה להיות ראויים לקרבן ולקירוב ושיתקבלו תפלותינו ברוצן ונזכה בזיון כדי להמשיך בעבודת הקודש בלב סהור נקי מחטא ועוון ובאופן שיחפץ בנו ה' ויתן לנו סייעתא רשמא בכל הדרוש לנו בגשמיים ורוחניים." (ברכת אברהם שם עמ' קעד)

נערך ע"י מחבר קונטרס
"עבודת חודש אלול וימי הסליחות"

העלון נדרש בעילום שם
להצלחת המשפחה
בכל העניינים

לע"נ
מת חנה בת ר' דוב בערל ע"ה